

Datum vergadering gemeenteraad	Voorstelnummer
15 juni	D.086668 Z.023422

Voorstel ingebracht door J.van den Beemt
Portefeuillehouder Pieter Neven
Begrotingsprogramma en
taakveld

Onderwerp **Regionale Klimaat Adaptie Strategie
(RAS) incl. samenwerkingsagenda 2021-
2023.**

Voorgesteld besluit

- 1. De Regionale Adaptatie Strategie vast te stellen.**
- 2. De samenwerkingsagenda "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!" vast te stellen.**

Samenvatting van het voorstel

De effecten van klimaatverandering houden niet op bij de gemeentegrenzen, ze zijn gebied overstijgend en daarom werken negen gemeenten, de provincie Gelderland, waterschap Rivierenland en tal van belanghebbenden samen om de regio Rivierenland klimaatbestendig en water robuust te maken. Om dit te bereiken hebben deze partijen samen een Regionale (klimaat) Adaptatie Strategie (RAS) Rivierenland opgesteld. In deze RAS zijn verschillende opgaven geformuleerd en die opgaven zijn vertaald naar negen speerpunten waar we de komende drie jaar (2021-2023) samen mee aan de slag gaan. De negen speerpunten zijn vastgelegd in de Samenwerkingsagenda regio Rivierenland. In de samenwerkingsagenda laten we zien wat de regio de komende drie jaar (2021-2023) op regionaal niveau op het gebied van klimaatbestendigheid gaat doen.

De speerpunten worden na vaststelling verder uitgewerkt in een lokaal Klimaat Adaptatieplan (KAP).

HOOFDLIJNEN

1. Wat is de aanleiding van dit voorstel en wat is het (wettelijk) beleidskader?

Het klimaat verandert en wij worden steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van deze klimaatverandering, zoals extreme droogte, hitte, wateroverlast en overstromingen. Nederland is als dichtbevolkt en grotendeels laaggelegen land kwetsbaar voor de gevolgen van extreem weer en klimaatverandering. Het gaat dan om maatregelen, die de schade ten gevolge van klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken. Door de leefomgeving beter bestand te maken tegen klimaatverandering en extreme weersituaties nemen de risico's ten gevolge van klimaatverandering af en kan eventuele schade worden beperkt. De inrichting en het beheer van zowel de openbare als private ruimte, vallen onder de verantwoordelijkheid van veel partijen. Daarom moeten overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers nauw samenwerken om deze ambitie te bereiken.

Om deze samenwerking te versnellen, te concretiseren en te intensiveren is in 2018 het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) ontwikkeld, waarbij Nederland in 45 werkregio's is verdeeld. Het gebied van de gemeenten Buren, Culemborg, Lingewaard, Maasdiel, Neder-Betuwe, Overbetuwe, Tiel, West-Betuwe en Zaltbommel vormt de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR). Samen met de provincie Gelderland, het waterschap Rivierenland en tal van belanghebbenden, wordt toegewerkt naar een klimaatbestendig en water robuust Rivierenland. In 2019 zijn via stresstesten de regionale kwetsbaarheden voor overstroming, droogte, hitte en wateroverlast in kaart gebracht. Daarna zijn in 2019 en 2020 (risico)dialogen gehouden met diverse regionale belanghebbenden. Vanuit de stresstesten en (risico)dialogen is de Regionale Adaptatie Strategie (RAS), vanuit de werkregio in samenwerking met regionale belanghebbenden, in de zomer van 2020 tot stand gekomen. De RAS verwoordt de gezamenlijke ambities, strategie en opgaven in de regio Rivierenland voor klimaatadaptatie. Begin juli 2020 heeft het college kennis genomen van het concept van de Regionale Adaptatie Strategie en deze via een RI-brief uw raad voorgelegd. Medio november heeft u daarover een reactie gestuurd aan de KAR-regio organisatie.

De inhoud van de RAS is in de afgelopen periode verder uitgewerkt in een Samenwerkingsagenda met negen speerpunten voor de komende drie jaar (2021-2023), om als regio samen mee aan de slag te gaan. De focus ligt daarbij nu op de korte termijn, eerst op de meest urgente opgaven en de makkelijke oplossingen ("laaghangend fruit"). De RAS en de Samenwerkingsagenda worden nu ter besluitvorming voor de zomer voorgelegd. Beide documenten zijn toegevoegd als bijlage 1 en bijlage 2. De RAS en Samenwerkingsagenda wordt nu parallel aan de verschillende overheden ter besluitvorming voorgelegd om deze voor de zomer vast te laten stellen.

Naast het regionale spoor (RAS) wordt de Samenwerkingsagenda na vaststelling uitgewerkt in een lokaal Klimaat Adaptatieplan (KAP). Daarin wordt op lokaal niveau vorm en inhoud gegeven aan de klimaatadaptatie-opgave. Dit met als basis de speerpunten in de Samenwerkingsagenda. Veel van deze opgaven moeten immers uiteindelijk verankerd en uitgevoerd worden in lokaal beleid en uitvoering. Het uitvoeringsplan wordt nog ter vaststelling voorgelegd aan de raad met een dekkingsvoorstel. De raadswerkgroep klimaatvisie wordt betrokken bij het opstellen van het plan. Voor financiële effecten wordt bij de begroting een eerste voorstel nieuw beleid klimaatadaptatie gedaan.

2. Wat is het beoogde effect; wat willen we bereiken? En waarom op deze manier?

Het ontwikkelen van klimaatadaptief bewustzijn en handelen en om als Buren / Rivierenland in 2050 klimaatadaptief ingericht en aangepast te zijn aan de klimaatverandering wat betreft hitte, droogte en wateroverlast. Deze voorstellen zijn daarvoor de eerste stap.

De redenen voor de hier voorgestelde regionale klimaatadaptatie aanpak en de verdere uitwerking in het lokaal Klimaat Adaptatieplan zijn:

1. *We moeten ons aanpassen aan het klimaat.*

Ook in de regio Rivierenland gaan we steeds vaker te maken krijgen met de effecten van klimaatverandering. Op basis van de regionale stresstesten en de risicodialogen is duidelijk dat Rivierenland gevoelig tot zeer gevoelig is voor wateroverlast, droogte, hitte en overstroming. Dit vraagt van overheden, belanghebbenden, inwoners en ondernemers dat ze zich aanpassen, met het oog op een vitale en toekomstbestendige regio met een fijn leef- en werkklimaat. De RAS beschrijft niet alleen de effecten waar de regio mee wordt geconfronteerd, maar ook de ambities en opgaven waar ze voor staat. De strategie richt zich op de opgaven die binnen de eigen invloedssfeer liggen en waar ze iets aan kan doen in termen van voorkomen of reguleren. De Samenwerkingsagenda beschrijft wat de regio kan doen om de komende jaren (2021-2023) beter bestand te zijn tegen de negatieve effecten van klimaatverandering. Overigens zal het gevaar van overstromingen van de rivieren in ander verband opgepakt worden.

2 De regionale aanpak zorgt ervoor dat we klimaatadaptatie lokaal sneller kunnen implementeren.

Klimaatverandering houdt geen rekening met gemeentegrenzen en gelet op de schaal waarop de effecten merkbaar zijn, is het logisch om klimaatadaptatie vanuit een regionale aanpak aan te vliegen. Bij de uitvoering en bijsturing van de Samenwerkingsagenda 2021-2023, ligt de nadruk op het, op regionaal niveau, oppakken van de speerpunten. Zo kan op die onderwerpen door organisaties binnen de hele regio de versnelling en verdieping worden bereikt. Voordelen van deze regionale aanpak hebben te maken met efficiëntie (tijd en financiën), een sterke(re) onderhandelingspositie met andere partijen, inspiratie en het delen van kennis en de goede voorbeelden (kwaliteit). De verdere realisatie is echter lokaal. Regionaal wordt opgepakt wat kan en waar het efficiënt is en wordt gezorgd voor verbindingen met de lokale aanpakken. Via het lokale spoor wordt de regionale strategie verder vorm en inhoud gegeven met een lokale adaptatie strategieën met een uitvoerings- en investerings-agenda.

3 Klimaatbewustzijn moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van al ons beleid en handelen.

Op korte termijn is er aandacht voor bewustwording en kennisontwikkeling bij inwoners, ondernemers, stakeholders en intern binnen de organisatie voor het vergroten van de gevoelde urgentie tot klimaatadaptatie. Dit moet er toe leiden dat klimaatadaptatie verankerd wordt in beleid en in concrete handelen. Dit vraagt om een andere manier van denken en samenwerken.

4 Het opstellen van de RAS Samenwerkingsagenda is een eerste stap.

De uitwerking van de opgaven en maatregelen, bepaalt of wij er in slagen om ons aan te passen aan klimaatverandering. De volgende stap in het proces rondom deze RAS is de Samenwerkingsagenda. In deze agenda geeft de regio in de komende 3 jaar (2021 – 2023) aan wat ze gaan doen als overheden en belanghebbenden. Daarmee start het proces dat de regio zich aanpast aan het veranderende klimaat. De Samenwerkingsagenda behandelt onder andere de aanleiding en het landelijke kader, de stap van RAS naar Samenwerkingsagenda, de speerpunten en de financiering en monitoring. Voor de uitvoering wordt per speerpunt een werkgroep ingesteld. Buren zal daarbij vertegenwoordigd zijn in de werkgroep landelijk, dat de volgende twee speerpunten omvat:

- Perspectieven en actiepunten voor klimaatbestendig inrichten van de land- en tuinbouw voor de langere termijn.
- Perspectieven voor klimaatbestendig inrichten van de natuur voor de langere termijn.

Hiernaast is Buren vertegenwoordigd in de werkgroep impuls gelden.

5 Samen met belanghebbenden

De overheden kunnen het niet alleen. Belanghebbenden zoals woningcorporaties, ontwikkelaars en bouwers, bedrijven, de land- en tuinbouwsector, natuur- en landschapsorganisaties, de Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD), onderwijs- en kennisinstellingen, drinkwaterbedrijven, hoveniers en de Veiligheidsregio zijn stuk voor stuk onmisbaar bij het werken aan klimaatadaptatie. Veel partijen zijn al actief op dit terrein en gaan gezamenlijk verder met de uitvoering. Er wordt een adviesgroep gevormd bestaande uit de meest betrokken belanghebbenden. De adviesgroep is gekoppeld aan de stuurgroep en er wordt minimaal één keer per jaar een brede regionale bijeenkomst georganiseerd.

3. Wat zijn de nadelen en/of mogelijke risico's als de raad het voorstel overneemt?

De recente perioden van extreme droogte en hitte laten zien dat klimaatadaptatie verder gaat dan omgaan met wateroverlast en overstromingen. Klimaatadaptatie gaat over het gebruik van het stedelijk en landelijk gebied in de breedste zin. Het heeft gevolgen voor nagenoeg alle beleidsterreinen (wonen, werken, gezondheid, natuur, milieu en sociaal domein). Dit betekent dan ook dat het eigenaarschap van klimaatadaptatie in de organisaties verbreed moet worden naar andere beleidsterreinen, waardoor het geen zaak meer is van één medewerker. Het vraagt toewijding en inzet, breed vanuit de organisatie. De opgave is groot, de impact nog niet te overzien en de huidige middelen bij de overheden en belanghebbenden zijn beperkt. Dat is een risico voor de realisatie van het regionale en het lokale uitvoeringsplan. Dit wordt intern ondervangen door, bij het lokale uitvoeringsplan en de verdere uitvoering, te werken met een

integrale werkgroep klimaatadaptatie. Dit onder andere om klimaatadaptatie in te bedden in verschillende beleidsterreinen.

Deze RAS en de Samenwerkingsagenda zijn ontstaan uit een intensieve samenwerking tussen partijen uit de regio. Ook voor de uitvoering is samenwerking een belangrijke voorwaarde. De kracht van veel oplossingsrichtingen zit in de gezamenlijke aanpak. Om met de beperkte middelen toch samen een zo groot mogelijke versnelling van de klimaatadaptatie aanpak in de regio te krijgen, zijn de taken zo veel mogelijk verdeeld. Voor de verdere realisatie is het essentieel dat die samenwerking voortgezet wordt.

4. Wat betekent het als de raad dit voorstel *niet* overneemt?

Dan komt Buren landelijke en lokale afspraken niet na en ontwikkelt het gebied van Buren zich niet naar een op de klimaatverandering aangepast onderdeel van Rivierenland, wat betreft hitte, droogte en wateroverlast.

5. Is het een begrotingswijziging?

Dit voorstel omvat geen begrotingswijziging.

TOELICHTING EN UITVOERING

6. Beleidskader

Vanuit het bestuursakkoord Klimaatadaptatie hebben alle overheden de taak gekregen om Nederland in 2050 water- en klimaat robuust te hebben ingericht. De basis hiervan ligt in de grondwet verankerd in artikel 21, waarin staat dat de overheid de zorg draagt voor de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. Vanuit de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) zorgen de negen gemeenten, het waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland gezamenlijk voor agendering, afstemming en waar nodig regie. Dit met een stuurgroep met alle wethouders en bestuurders die klimaat of water in de portefeuille hebben. De stuurgroep bepaalt jaarlijks de inzet en middelen voor de samenwerkingsagenda en bewaakt de regionale voortgang. Deze vormt het aanspreekpunt voor het Rijk. De stuurgroep wordt gevoed door de regionale netwerkgroep KAR, bestaande uit medewerkers van de betrokken overheden. Hierin zorgt het waterschap samen met de gemeente West-Betuwe voor de ambtelijke coördinatie. Jaarlijks zal er een voortgangspresentatie, bijsturingsoverleg en indien wenselijk een geactualiseerde Samenwerkingsagenda worden opgeleverd/georganiseerd.

Klimaatadaptatie is geen losstaande ontwikkeling, maar hangt samen met andere opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, veiligheid, gezondheid, economie, de land- en tuinbouw, natuur en landschap, stedelijke ontwikkeling, toerisme en recreatie en de energietransitie. Op regionaal niveau gaat het daarbij om lopende programma's en projecten zoals het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), het Hoogwater beschermings-programma (HWBP), de Regiodeal Fruitdelta Rivierenland, de Regionale Energietransitie (RES) Fruitdelta Rivierenland, de Strategische Gebiedsagenda voor Rivierenland en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Waar dat kan, wordt aangesloten bij deze opgaven en lopende trajecten. Op lokaal niveau is er een sterke link naar diverse beleidsvelden, waaronder ruimtelijke ordening, riolering, water, groen, wegen, landelijk gebied en sociaal domein. Het is daarom ook van belang dat het thema klimaatadaptatie in de omgevingsvisie verweven wordt. Er is ook gewerkt aan afstemming tussen beide ontwikkelingen in Buren.

Verder zijn de volgende beleidslijnen relevant:

2015: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie.

2018: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

2018: Bestuursakkoord klimaatadaptatie (alle overheden)

2019: Samenwerking werkgroep KAR, incl. financiële bijdrage.

2020: Het eindconcept van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!" is ter kennisname aangeboden aan het bestuur (college en raad) van de samenwerkende partijen in de regio Rivierenland.

7. Effectmeting, planning en evaluatie

De klimaatproblematiek is nog volop in ontwikkeling en het is niet mogelijk nu (in 2021) een blauwdruk te maken voor de aanpak en uitvoering van klimaatadaptatie tot 2050. Inzichten en omstandigheden veranderen met de tijd. Daarnaast zullen er vanwege de financiële middelen ook prioriteiten gesteld moeten worden in de te nemen maatregelen en volgorde van de maatregelen. De speerpunten in de Samenwerkingsagenda zijn dan ook waar mogelijk SMART uitgewerkt. Daarbij wordt jaarlijks in de regionale aanpak met de Plan-Do-Check-Act (PDCA) verbetermethode continue gewerkt en prestaties en de organisatie bekeken, om het op een hoger plan te brengen. De PDCA-cyclus draagt bij aan het structureel oplossen van problematiek: zo wordt de voortgang geanalyseerd en de gewenste aanpassingen bepaald om de geformuleerde doelen te kunnen halen. De raad zal hier uiteraard over geïnformeerd worden.

8. Financiën

Door de samenwerkende regio is een aanvraag gedaan voor de impuls gelden die bestemd zijn voor het ontwikkelen en uitvoeren van klimaatadaptatiemaatregelen. Het betreft 33% cofinanciering vanuit het Rijk voor 2021 t/m 2027. Met een verdeling van de middelen per gemeente naar rato van inwoneraantal en oppervlak over de 9 deelnemende gemeenten. Dit resulteert voor Buren in 11% en (afgerond) €360.000. Dat betekent wel dat voor €720.000 een andere financiering gevonden moet worden. Dat kan uit medefinanciering door provincie, waterschap of andere bronnen. De regio organisatie wil daarbij gaan ondersteunen. Ook zullen eigen middelen ingezet moeten worden en dan kan het gaan om bestaande middelen die bij de uitvoering een extra accent krijgen. Bij de voorstellen nieuw beleid bij de begroting 2022, wordt daarom een eerste voorstel opgenomen voor aanvullende middelen voor de planontwikkeling voor nieuwe activiteiten in het lokale Klimaat Adaptatieplan. In het uitvoeringsplan dat eind 2021 begin 2022 gereed zal zijn, wordt dan een volledig beeld van de kosten en dekking gegeven.

Voor het regionale proces van de Samenwerkingsagenda wordt uitgegaan van een gezamenlijk jaarbudget van €165.000 voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Wat gelijk staat aan maximaal €15.000 per jaar per gemeente, het waterschap en de provincie. Jaarlijks wordt in de stuurgroep SNR de gedetailleerde begroting en de jaarrekening ter vaststelling voorgelegd. Ook dit budget wordt opgenomen in het voorstel nieuw beleid bij de begroting 2022. De middelen voor het opstellen van het uitvoeringsplan zitten al in de budgetten voor 2021.

9. Communicatie

Tot nu toe zijn raadsleden regionaal via de nieuwsbrief periodiek geïnformeerd over de RAS en de Samenwerkingsagenda. Aanvullend is een digitale regionale raadsbijeenkomst gepland (19 mei 2021) om de raadsleden nader te informeren. Lokaal zijn deze voorstellen besproken in de Raadswerkgroep klimaatvisie. Het RAS-concept is voorgelegd aan uw raad waarop een schriftelijke reactie aan de RAS-organisatie van de raad is gestuurd. Daarna is de Samenwerkingsagenda ontwikkeld, die nu voor de eerste keer voorligt. In het lokale uitvoeringsplan zal naast (lokale) participatie ook ingegaan worden op (lokale) communicatie. De raadswerkgroep klimaatvisie wordt betrokken bij het opstellen van het uitvoeringsplan.

10. Burgerparticipatie

Het traject van deze RAS heeft nauwelijks burgerparticipatie gekend.. Een aantal groeperingen heeft wel als stakeholder deelgenomen, maar van een brede participatie was geen sprake. Bestuurlijk en ambtelijk is daar vanuit Buren meermaals op gewezen. Het is uiteraard zaak dit bij de lokale aanpak wel op te pakken.

11. Deregulering

De (lokale) uitvoeringsmaatregelen kunnen leiden tot een nieuwe set aan regelgeving met betrekking tot bouwen, wonen of de inrichting van de ruimte om “klimaatadaptief handelen” uitvoering te kunnen geven.

12. Achtergrondinformatie

Vanuit het bestuursakkoord Klimaatadaptatie hebben alle overheden de taak gekregen om Nederland in 2050 water- en klimaat robuust te hebben ingericht. De basis hiervan ligt in de grondwet verankerd in artikel 21, waarin staat dat de overheid de zorg draagt voor de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.

Vanuit de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) zorgen de negen gemeenten, het waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland gezamenlijk voor agendering, afstemming en waar nodig regie. Dit met een stuurgroep met alle wethouders en bestuurders die klimaat óf water in de portefeuille hebben. De stuurgroep bepaalt jaarlijks de inzet en middelen voor de samenwerkingsagenda en bewaakt de regionale voortgang. Deze vormt het aanspreekpunt voor het Rijk. De stuurgroep wordt gevoed door de regionale netwerkgroep KAR, bestaande uit medewerkers van de betrokken overheden. Hierin zorgt het waterschap samen met de gemeente West-Betuwe voor de ambtelijke coördinatie. Jaarlijks zal er een voortgangspresentatie, bijsturingsoverleg en indien wenselijk een geactualiseerde Samenwerkingsagenda worden opgeleverd/georganiseerd.

Klimaatadaptatie is geen losstaande ontwikkeling, maar hangt samen met andere opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, veiligheid, gezondheid, economie, de land- en tuinbouw, natuur en landschap, stedelijke ontwikkeling, toerisme en recreatie en de energietransitie. Op regionaal niveau gaat het daarbij om lopende programma's en projecten zoals het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), het Hoogwater beschermings-programma (HWBP), de Regiodeal Fruitdelta Rivierenland, de Regionale Energietransitie (RES) Fruitdelta Rivierenland, de Strategische Gebiedsagenda voor Rivierenland en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Waar dat kan wordt aangesloten bij deze opgaven en lopende trajecten. Op lokaal niveau is er een sterke link naar diverse beleidsvelden, waaronder ruimtelijke ordening, riolering, water, groen, wegen, landelijk gebied en sociaal domein. Het is daarom ook van belang dat het thema klimaatadaptatie in de omgevingsvisie verweven wordt. Er is ook gewerkt aan afstemming tussen beide ontwikkelingen in Buren.

Verder zijn de volgende beleidslijnen relevant:

2015: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie.

2018: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

2018: Bestuursakkoord klimaatadaptatie (alle overheden).

2019: Samenwerking werkregio KAR, incl. financiële bijdrage.

2020: Het eindconcept van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!" is ter kennisname aangeboden aan het bestuur (college en raad) van de samenwerkende partijen in de regio Rivierenland.

Bijlagen:

- Raadsbesluit
- Regionale Adaptatie Strategie "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!"
- De Regionale Samenwerkingsagenda "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!"

Inlichtingen bij:

Naam	J. van den Beemt
Domein	Ruimte